

WPROWADZENIE

Refleksyjny nauczyciel to pedagog unikający rutyny, utartych schematów, bezkrytycznego przyjmowania ogólnie narzuconych prawd. To nauczyciel, który potrafi i chce odpowiednio reagować na pojawiające się problemy, analizować własne sukcesy i porażki pedagogiczne oraz autonomicznie dostosować doskonalenie zawodowe do potrzeb swoich i swoich uczniów. Pracę nauczyciela cechuje nieprzewidywalność i unikatowość każdej sytuacji, ma on ciągły kontakt z uczniami o różnorodnych cechach indywidualnych i potrzebach edukacyjnych. Tylko refleksyjny praktyk jest w stanie wieloaspektowo ocenić sytuację w klasie, podjąć ryzyko i wdrożyć innowacyjne rozwiązania dydaktyczne i wychowawcze.

Rozwijanie postaw refleksyjnych powinno rozpocząć się już na poziomie przygotowywania studentów do wykonywania zawodu. Kształcenie nauczycieli ma na celu nie tylko rozwijanie wiedzy i kompetencji z zakresu dydaktyki, pedagogiki i psychologii, ale także zachęcanie do docieklivosti, analizy własnych działań oraz samodzielnego podejmowania kroków naprawczych. Ważnym elementem kształcenia nauczycieli jest także praktyka pedagogiczna, podczas której przyszli nauczyciele mają okazję refleksyjnie odnieść poznaną w czasie studiów wiedzę teoretyczną do rzeczywistości szkolnej.

Biorąc pod uwagę olbrzymie znaczenie refleksji w życiu zawodowym nauczycieli języków obcych, niniejszy numer *Neofilologa* w całości poświęcony jest rozważaniom na temat refleksyjnego nauczania. W pierwszej części umieszczono artykuły skupiające się na przygotowaniu studentów do wykonywania zawodu nauczyciela, natomiast druga dotyczy postaw refleksyjnych praktykujących oraz emerytowanych nauczycieli języków obcych.

Artykuł Elżbiety Zawadzkiej-Bartnik stanowi niejako wstęp do całego numeru, gdyż zawiera definicję refleksji oraz dyskusję na temat jej roli w dydaktyce języka obcego. Odwołując się do sytuacji prawnej i uwarunkowań społecznych, Autorka wskazuje na powody zaniechania działań promujących postawy refleksyjne w procesie kształcenia studentów – przyszłych nauczycieli. Z kolei Beata Karpińska-Musiał i Izabela Orchowska przedstawia-

ją próbę usystematyzowania pojęć świadomości przedmiotowej i epistemologicznej oraz ich roli w obszarze polskiej glottodydaktyki. Autorki zwracają uwagę na potrzebę wypracowania modelu kształcenia nauczycieli języków obcych, który zakładałby rozwijanie obu typów świadomości. Izabela Marciński przedstawia sposoby kształtowania postaw refleksyjnych studentów – przyszłych nauczycieli w oparciu o standardy ministerialne z 2004 oraz 2012 roku. Artykuł zawiera także refleksje studentów dotyczące ich teoretycznego i praktycznego przygotowania do wykonywania zawodu.

Następne artykuły zawierają opis badań dotyczących refleksji. Artykuł Ewy Czajki przedstawia badanie w działaniu, którego celem jest rozwijanie umiejętności refleksyjnych studentów. Badanie wykazało, iż wdrożenie ćwiczeń inspirujących do refleksji na zajęciach z metodyki nauczania języka angielskiego miało pozytywny wpływ na umiejętność analizy własnych działań dydaktycznych studentów. Kontynuując rozważania nad przygotowywaniem studentów do pracy nauczyciela, Hadrian Lankiewicz zwraca uwagę na rolę „*languageing*”, czyli alternatywnej formy udzielania informacji zwrotnej, w rozwijaniu refleksyjności w procesie zdobywania wiedzy metodycznej. Z kolei wyniki eksperymentu przedstawionego przez Krzysztofa Kotulę wskazują na istnienie związków pomiędzy myśleniem refleksyjnym studentów i ich umiejętnością wdrażania nowych technologii w klasie.

W pierwszym artykule odnoszącym się do roli refleksji w życiu nauczyciela, Małgorzata Jedynak przedstawia rolę refleksji w europejskiej polityce językowej oraz dokonuje analizy dokumentów, materiałów dydaktycznych i inicjatyw edukacyjnych Komisji Europejskiej i Rady Europy, których głównym celem jest promowanie refleksyjności uczniów i nauczycieli. Artykuł Kamili Ciepeli odnosi się do związku między refleksją nauczyciela języków obcych, tożsamością społeczną i identyfikacją we wspólnocie praktyków. Przeprowadzona analiza dyskursu pozwala na wyciągnięcie wniosku, iż identyfikacja jednostki jako członka wspólnoty działań jest zależna od ciągłej refleksji i świadomości wspólnotowej. Z kolei Dorota Werbińska skupia się na refleksjach autobiograficznych emerytowanych nauczycielek języków obcych w trakcie i po zakończeniu kariery zawodowej. Analiza ich biografii zawodowych pozwoliła na zidentyfikowanie przejawów reaktywności, emotywności i sprawczości na różnych etapach pracy.

Mam nadzieję, że artykuły zawarte w niniejszym numerze *Neofilologa* będą istotnym głosem w dyskusji na temat roli refleksji w nauczaniu języków obcych i źródłem inspiracji dla edukatorów nauczycieli pragnących rozwijać postawy refleksyjne studentów na etapie przygotowania do wykonywania zawodu nauczyciela.

Anna Czura